

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (druhého senátu)

4. září 2014*

„Nesplnění povinnosti státem — Směrnice 91/676/EHS — Článek 5 odst. 4 — Příloha II A body 1 až 3 a 5 — Příloha III odst. 1 body 1 až 3 a odst. 2 — Ochrana vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů — Období používání hnojiv — Kapacita zásobníků pro skladování statkových hnojiv — Omezení používání hnojiv — Zákaz používání na velmi strmých pozemcích nebo na zmrzlých nebo sněhem pokrytých pozemcích — Neslučitelnost vnitrostátní právní úpravy“

Ve věci C-237/12,

jejímž předmětem je žaloba pro nesplnění povinnosti na základě článku 258 SFEU, podaná dne 16. května 2012,

Evropská komise, zastoupená E. Manhaevem a B. Simonem, jakož i J. Hottiaux, jako zmocněnci, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

žalobkyně,

proti

Francouzské republice, zastoupené G. de Berguesem, S. Menezem a D. Colasem, jako zmocněnci,

žalované,

SOUDNÍ DVŮR (druhý senát),

ve složení R. Silva de Lapuerta, předsedkyně senátu, J. L. da Cruz Vilaça (zpravodaj), G. Arestis, J.-C. Bonichot a A. Arabadžev, soudci,

generální advokátka: J. Kokott,

vedoucí soudní kanceláře: M. Aleksejev, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 6. listopadu 2013,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 16. ledna 2014,

vydává tento

* Jednací jazyk: francouzština.

Rozsudek

- 1 Svou žalobou se Evropská komise domáhá, aby Soudní dvůr určil, že Francouzská republika tím, že nepřijala opatření nezbytná k zajištění úplného a správného provedení všech požadavků, jež jí byly uloženy na základě čl. 5 odst. 4 směrnice Rady 91/676/EHS ze dne 12. prosince 1991 o ochraně vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů (Úř. věst. L 375, s. 1; Zvl. vyd. 15/02, s. 68), ve spojení přílohou II A body 1 až 3 a 5, jakož i přílohou III odst. 1 body 1 až 3 a přílohou III odst. 2 této směrnice, nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z uvedené směrnice.

Právní rámec

Unijní právo

- 2 Podle jedenáctého bodu odůvodnění směrnice 91/676 mají akční programy „zahrnovat opatření omezující používání všech hnojiv obsahujících dusíkaté látky, a zejména stanovit zvláštní omezení pro používání statkových hnojiv“.
- 3 Článek 1 uvedené směrnice upřesňuje, že jejím cílem je snížit znečištění vod způsobované dusičnany ze zemědělských zdrojů a předcházet dalšímu takovému znečišťování.
- 4 Článek 4 odst. 1 téže směrnice stanoví:

„S cílem zabezpečit pro všechny vody obecnou úroveň ochrany před znečištěním, členské státy do dvou let od oznámení této směrnice:

- a) přijmou zásady správné zemědělské praxe, které budou zemědělci dobrovolně provádět a které budou obsahovat alespoň ustanovení uvedená v příloze II A,

[...]“

- 5 Článek 5 směrnice 91/676 stanoví:

„1. Členské státy připraví pro vymezené ohrožené oblasti akční programy k dosažení cílů uvedených v článku 1 do dvou let po prvním vymezení těchto oblastí podle čl. 3 odst. 2 nebo do jednoho roku po každém novém vymezení podle čl. 3 odst. 4.

[...]

3. Akční programy vezmou v úvahu:

- a) dostupné vědecké a technické údaje, zejména pokud jde o podíly dusíku ze zemědělských nebo z jiných zdrojů;
- b) podmínky životního prostředí ve zmíněných oblastech dotyčných členských států.

4. Akční programy jsou zaváděny do čtyř let po jejich vypracování a obsahují následující závazná opatření:

- a) opatření uvedená v příloze III;
- b) opatření, která členské státy zahrnuly do zásad správných zemědělských postupů přijatých v souladu s článkem 4, s výjimkou těch, které byly nahrazeny opatřeními uvedenými v příloze III.

[...]

- 6 Příloha II A body 1 až 3 a 5 této směrnice, nadepsaná „Zásady správné zemědělské praxe“, zní takto:

„Zásady správné zemědělské praxe směřující ke snížení znečišťování dusičnany s přihlédnutím k podmínkám v různých oblastech Společenství by měly obsahovat pravidla s následujícími podstatnými údaji:

1. období nevhodné pro používání hnojiv;
2. používání hnojiv na velmi strmých pozemcích;
3. používání hnojiv na podmáčených, zaplavených, zmrzlých nebo sněhem pokrytých pozemcích;

[...]

5. kapacita a stavba zásobníků pro skladování statkových hnojiv, a zvláště opatření k zamezení znečišťování vod tekutinami s obsahem odpadu z živočišné výroby a ze skladovaného rostlinného materiálu, jako je siláž, odtokem, průsaky do půdy nebo vytékáním do povrchových vod;

[...]

- 7 Příloha III odst. 1 až 3 uvedené směrnice, nadepsaná „Opatření, která mají být zahrnuta do akčních programů uvedených v čl. 5 odst. 4 písm. a)“, stanoví:

„1. Tato opatření obsahují pravidla pro:

1. období, ve kterých je používání určitých druhů hnojiv zakázáno;
2. kapacitu zásobníků pro skladování statkových hnojiv, která musí být větší, než kapacita nutná pro jejich skladování během nejdelšího období, ve kterém je jejich používání v ohrožených oblastech zakázáno, s výjimkou případů, kdy je příslušným orgánům prokázáno, že s množstvím hnojiv přesahujícím kapacitu zásobníků bude nakládáno způsobem, který neohroží životní prostředí;
3. omezení používání hnojiv odpovídající zásadám správných zemědělských postupů, s ohledem na vlastnosti dotyčných ohrožených oblastí, zejména na:

- a) půdní podmínky, půdní typy a sklon pozemků;
- b) klimatické poměry, srážky a zavlažování;
- c) využití půdy a zemědělské postupy, zvláště cyklické pěstování plodin;

a založené na rovnováze mezi:

- i) předpokládanou potřebou dusíku u plodin a
- ii) zásobováním plodin dusíkem z půdy a z hnojení, a to:
 - množstvím dusíku obsaženým v půdě v okamžiku, kdy plodiny začínají dusík ve významném množství přijímat (zbytkové množství na konci zimy),
 - přísunem dusíku čistou mineralizací zásob organicky vázaného dusíku v půdě,

- dodatečnými přísunými dusíkatých látek ze statkových hnojiv,
- dodatečnými přísunými dusíkatých látek z umělých a jiných hnojiv.

2. Tato opatření zajistí, že množství použitých statkových hnojiv, včetně výkalů hospodářských zvířat, nepřekročí na žádném zemědělském provozu (farmě nebo chovu hospodářských zvířat) stanovené množství na hektar za rok.

Nejvyšší roční množství na jeden hektar je takové množství statkových hnojiv, které obsahuje 170 kg dusíku. Nicméně

- a) členské státy mohou pro první čtyřletý akční program povolit množství statkových hnojiv obsahujících až 210 kg dusíku;
- b) členské státy mohou v průběhu nebo po skončení prvního čtyřletého akčního programu stanovit jiná než výše uvedená množství. Tato množství musí být stanovena tak, aby neohrozila dosažení cílů uvedených v článku 1, a musí být zdůvodněná na základě objektivních kritérií, kterými jsou například:

- dlouhé vegetační období,
- plodiny s vysokou spotřebou dusíku,
- vysoké srážky v ohrožené oblasti,
- půdy s mimořádně vysokou denitrifikační schopností.

Pokud členský stát povolí jiné množství podle druhé odrážky písmene b), je povinen uvědomit o tom Komisi, která přezkoumá oprávněnost povolení v souladu s regulačním postupem podle čl. 9 odst. 2.

3. Členské státy vypočítají množství uvedené v odstavci 2 na základě počtu zvířat.

[...]"

Francouzské právo

- 8 Článek 5 směrnice 91/676 byl do francouzského práva proveden nařízením č. 2001-34 ze dne 10. ledna 2001 o akčních programech, které mají být prováděny za účelem ochrany vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů. Ustanovení tohoto nařízení byla kodifikována v článcích R. 211-80 až R. 211-85 zákona o životním prostředí.
- 9 Vyhláška ze dne 6. března 2001 o akčních programech, které mají být prováděny v ohrožených oblastech za účelem snížení znečišťování vod dusičnany ze zemědělských zdrojů (JORF ze dne 25. března 2001, s. 4712, dále jen „vyhláška ze dne 6. března 2001“), byla přijata na základě nařízení č. 2001-34.
- 10 Vyhláška ze dne 1. srpna 2005, kterou se stanoví minimální požadavky, které je třeba uplatňovat v ohrožených oblastech, a kterou se mění vyhláška ze dne 6. března 2001 o akčních programech, které mají být prováděny v ohrožených oblastech za účelem snížení znečišťování vod dusičnany ze zemědělských zdrojů (JORF ze dne 16. září 2005, s. 15019, dále jen „vyhláška ze dne 1. srpna 2005“), stanoví uvedené minimální požadavky, zejména pokud jde o způsoby výpočtu maximálního množství dusíku obsaženého ve statkových hnojivech, které lze použít za kalendářní rok.

- 11 Oběžník ze dne 15. května 2003, nadepsaný „Pokyny týkající se provádění [programu omezení znečištění zemědělského původu (PMPOA)]: zjednodušení a úpravy“, stanoví hodnoty úniku dusíku podle druhu zvířat (dále jen „oběžník ze dne 15. května 2003“).
- 12 Nařízením č. 2011-1257 ze dne 10. října 2011 o akčním programu, který má být proveden za účelem ochrany vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů (JORF ze dne 11. října 2011, s. 17097), byly změněny články R. 211-80 až R. 211-85 zákona o životním prostředí.
- 13 Vyhláška ze dne 19. prosince 2011 o vnitrostátním akčním programu, který má být proveden v ohrožených oblastech za účelem snížení znečišťování vod dusičnany ze zemědělských zdrojů (JORF ze dne 21. prosince 2011, s. 21556, dále jen „vyhláška ze dne 19. prosince 2011“), byla přijata na základě nařízení č. 2011-1257.

Vyhláška ze dne 6. března 2001

- 14 Vyhláška ze dne 6. března 2001 obsahuje přílohu nadepsanou „Technický rámec pro vypracování akčních programů“. V části 2 této přílohy se mimo jiné nacházejí body 2.3 až 2.5. Uvedený bod 2.3, nadepsaný „Vyvážené hnojení plochy dusíkatými hnojivy, včetně hnojení zavlažovaných plodin“, stanoví:

„Množství používaných hnojiv je omezeno na základě rovnováhy mezi předpokládaným množstvím dusíku potřebným pro plodiny a zásobováním a dusíkatými zdroji všech druhů. Přísun dusíku, který je třeba vzít v úvahu, se týká všech hnojiv [...]

Pravidla hnojení, která je třeba dodržovat za účelem zajištění tohoto vyváženého hnojení, včetně úprav týkajících se zavlažovaných plodin, jsou obsažena v akčním programu. Těmito pravidly jsou přinejmenším faktory pro výpočet množství (předpokládané výnosy, zásobování půdy dusíkem...) a způsoby rozdělování, a to pro každou plodinu, přičemž se rozlišuje mezi zavlažovanými a nezavlažovanými plodinami.

Tyto faktory výpočtu a tato pravidla jsou stanovena na základě dostupných místních agronomických údajů, přičemž se přihlíží k úrovni úniku dusičnanů slučitelné s požadavky kladenými na kvalitu vody.

Množství dusíku dodané statkovými hnojivy nebo jinými organickými hnojivy [...] musí být zemědělci známo. Pokud tyto látky nemají původ v zemědělském podniku, je třeba si vyžádat skutečnosti, které zemědělcům umožní získat tyto informace, jakož i informace o typu hnojiva, do něhož patří, od jejich dodavatelů.“

- 15 Bod 2.4 vyhlášky ze dne 6. března 2001, nadepsaný „Druhy hnojiv a období zákazu hnojení“, stanoví minimální období, během nichž je zakázáno používání různých typů hnojiv. Podle tabulky uvedené v tomto bodě se v případě velkých podzimních kultur zakazuje používání hnojiv typu II od 1. listopadu do 15. ledna a hnojiv typu III od 1. září do 15. ledna. V případě velkých jarních kultur se zakazuje používání hnojiv typu I od 1. července do 31. srpna, hnojiv typu II od 1. července do 15. ledna, a hnojiv typu III od 1. července do 15. února. V případě travinných porostů zasetých déle než šest měsíců se zakazuje používání hnojiv typu II od 15. listopadu do 15. ledna, hnojiv typu III od 1. října do 31. ledna.
- 16 Bod 2.5 uvedené vyhlášky, nadepsaný „Zvláštní podmínky hnojení“, stanoví:

„[...]“

2° K velmi strmým pozemkům Používání hnojiv na velmi strmých pozemcích je zakázáno. Akční program upřesní situace, ve kterých je stanoven zákaz vzhledem k rizikům odtoku mimo parcely, kde byla hnojiva použita, resp. stanoveno procento sklonu, nad které je hnojení zakázáno.

3° Ke zmrzlým, zaplaveným, vodou prosáklým nebo sněhem pokrytým pozemkům Níže uvedená tabulka stanoví omezení hnojení. V případě regulovaného hnojení akční program upřesní podmínky, za kterých je třeba hnojení uskutečnit. [Podle tabulky, na kterou odkazuje tento bod, je v případě zmrzlých pozemků používání hnojiv typu I a III zakázáno nebo regulováno a používání hnojiv typu II se zakazuje. V případě sněhem pokrytých pozemků je používání hnojiv typu I zakázáno nebo regulováno a používání hnojiv typu II a III se zakazuje.] Na pozemcích zmrzlých jen na povrchu, který během dvaceti čtyř hodin střídavě zamrzá nebo rozmrzá, lze používat všechny typy hnojiv. [...]“

Vyhláška ze dne 1. srpna 2005.

- 17 Vyhláška ze dne 1. srpna 2005 ve své příloze II bodu 1, nadepsaném „Výpočet množství dusíku obsaženého ve statkových hnojivech, kterými disponuje zemědělský podnik“, stanoví:

„Jde o produkci dusíku zvířaty, která se získá vynásobením počtu zvířat množstvím vyprodukovaného dusíku, který lze rozšířit, na zvíře, případně upraveným o množství dusíku rozšířeného třetími osobami a o množství dusíku pocházejícího od třetích osob.

[...]“

Vyhláška ze dne 19. prosince 2011

- 18 Článek 2 vyhlášky ze dne 19. prosince 2011 zní:

„I. – Na stanovení rozměrů skladovacích prostor stanovené v bodě II přílohy I se vztahují následující prováděcí lhůty:

1° Skladovací kapacity vypočtené podle metody DEXEL [(Diagnostic environnemental de l'exploitation d'élevage – environmentální diagnostika v oblasti chovu hospodářských zvířat)] a na základě časových harmonogramů zákazů používání hnojiv, které jsou uvedeny ve vyhláškách prefektur týkajících se 4 akčních programů, jsou závazné od zveřejnění této vyhlášky. [...]

2° Skladovací kapacity vypočtené podle metody DEXEL na základě ustanovení uvedených v bodě I přílohy I [...] jsou závazné nejpozději do tří let od podpisu 5. série regionálních akčních programů a v každém případě nejpozději dne 1. července 2016.

[...]

II. – Ustanovení uvedená v části I, v části II bodě 2°, v části III bodě 1 písm. c), v části III bodech 2° a 3° a v částech IV, V a VI přílohy I nabývají účinnosti dne 1. září 2012.“

- 19 Příloha I část II uvedené vyhlášky, nadepsaná „Požadavky týkající se skladování statkových hnojiv“, stanoví:

„1° Skladovací prostory.

Tyto požadavky se vztahují na jakýkoliv chov hospodářských zvířat nacházející se v ohrožené oblasti. [...].

[...]

Kapacita skladování statkových hnojiv musí vzhledem k možnosti zpracování těchto hnojiv nebo jejich odstranění bez ohrožení kvality vod pokrýt alespoň minimální období zákazu hnojení, která jsou definována v části I této přílohy [...] a zohlednit další rizika související s klimatickými podmínkami.

Minimální kapacita skladování vyžadovaná pro každý zemědělský podnik je vyjádřena v týdnech skladování hnojiv. Odpovídá agronomické kapacitě, která je vypočtena na základě metody DEXEL vyvinuté v rámci programu kontroly znečištění ze zemědělských zdrojů [...]. Kapacita skladování je definována na úrovni zemědělského podniku pro každý typ hnojiva.

2° Skladování určitých hnojiv na poli.

[...]

Tuhá statková hnojiva s vyloučením odtoku lze skladovat nebo kompostovat na poli po skončení dvouměsíční doby skladování pod zvířaty nebo na hnojišti za podmínek, které jsou upřesněny níže.

[...]

Doba skladování nepřesáhne deset měsíců a k opětovnému skladování na stejném místě může dojít až po uplynutí tří let.

[...]“

- 20 Příloha II body A až E téže vyhlášky stanoví normy vylučování dusíku na jedno zvíře v souvislosti s prováděním části V přílohy I této vyhlášky, která se týká způsobů výpočtu maximálního množství dusíku obsaženého ve statkových hnojivech, které může za rok rozšířit každý zemědělský podnik.

Postup před zahájením soudního řízení

- 21 Komise, majíc za to, že Francouzská republika nezajistila správné a úplné provedení všech požadavků uvedených v čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676 ve spojení s přílohou II A body 1 až 5 a přílohou III body 1.1 až 1.3, a s přílohou III bodem 2 této směrnice, zahájila řízení o nesplnění povinnosti podle v článku 258 SFEU.
- 22 Poté, co byl tento členský stát vyzván, aby předložil své vyjádření, Komise, která měla za to, že vyjádření nebylo dostačující, vydala dne 28. října 2011 odůvodněné stanovisko, ve kterém Francouzskou republiku vyzvala k přijetí opatření nezbytných k tomu, aby vyhověla tomuto stanovisku ve lhůtě dvou měsíců od jeho obdržení.
- 23 Francouzská republika dopisem ze dne 29. prosince 2011 odpověděla na toto odůvodněné stanovisko, přičemž zejména uvedla, že výtky Komise ji vedly k důkladné reorganizaci francouzského právního rámce. Na základě nařízení č. 2011-1257 se mechanismus založený na akčních programech departementů nahrazuje národním akčním programem a regionálními akčními programy. Vyhláškou ze dne 19. prosince 2011 byl navíc schválen národní akční program, který může zajistit, aby v následujícím zemědělském roce bylo dosaženo vyššího stupně ochrany životního prostředí. Pokud jde o regionální akční programy na základě povinných postupů konzultace veřejnosti a environmentálního posouzení, Francouzská republika tvrdí, že je fakticky nemožné je do poloviny roku 2013 konkretizovat.

- 24 Vzhledem k tomu, že odpověď Francouzské republiky na odůvodněné stanovisko Komisi neuspokojila, podala tuto žalobu, přičemž však upustila od výtky formulované v odůvodněném stanovisku, která se týká požadavku stanoveného v příloze II A bodu 4 směrnice 91/676.

K žalobě

- 25 Úvodem je třeba připomenout, že cílem směrnice 91/676 je zavést opatření nezbytná k zajištění ochrany vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů v Evropské unii (rozsudek Komise v. Nizozemsko, C-322/00, EU:C:2003:532, bod 41 a citovaná judikatura).
- 26 Jak vyplývá z čl. 5 odst. 1 směrnice 91/676, členské státy jsou za účelem dosažení těchto cílů povinny vypracovat a provést akční programy týkající se vymezených ohrožených oblastí.
- 27 Jak vyplývá z jedenáctého bodu odůvodnění směrnice 91/676, musí tyto akční programy zahrnovat opatření omezující používání všech hnojiv obsahujících dusíkaté látky, a zejména stanovit zvláštní omezení pro používání statkových hnojiv.
- 28 Podle čl. 5 odst. 4 písm. a) a b) směrnice 91/676 konkrétně musí uvedené akční programy, jejichž provádění přísluší členským státům, obsahovat určitá závazná opatření uvedená v přílohách II a III této směrnice.
- 29 Podle čl. 5 odst. 3 písm. a) a b) a přílohy II A bodu 1 směrnice 91/676 zohledňují tyto akční programy nejlepší dostupné technické a vědecké poznatky (obdobně viz rozsudek Komise v. Irsko, C-418/04, EU:C:2007:780, bod 63), jakož i fyzikální, geologické a klimatické podmínky každého regionu (v tomto smyslu viz rozsudek Komise v. Nizozemsko, EU:C:2003:532, body 136 a 155).
- 30 Je rovněž třeba uvést, že i když členské státy mají určitý prostor pro uvážení při výběru podrobných pravidel provádění požadavků vyplývajících ze směrnice 91/676 (v tomto smyslu viz rozsudek Komise v. Nizozemsko, EU:C:2003:532, bod 46), jsou v každém případě povinny, jak uvedla generální advokátka v bodě 30 svého stanoviska, dbát o to, aby cíle této směrnice, a tudíž cíle politiky Unie v oblasti životního prostředí, byly dosaženy v souladu s požadavky vyplývajících z čl. 191 odst. 1 a 2 SFEU.
- 31 Z ustálené judikatury Soudního dvora navíc vyplývá, že v rámci takové směrnice, jako je směrnice 91/676, která obsahuje technická pravidla v oblasti práva životního prostředí, jsou členské státy za účelem úplného splnění požadavků právní jistoty zvláště povinny dbát na to, aby jejich právní předpisy určené k zajištění provedení této směrnice byly jasné a přesné (v tomto smyslu viz rozsudky Komise v. Spojené království, C-6/04, EU:C:2005:626, body 21 a 26, jakož i Komise v. Belgie, C-120/09, EU:C:2009:802, bod 27).
- 32 Nakonec je ještě třeba připomenout, že v souladu s ustálenou judikaturou Soudního dvora musí Komise v rámci řízení o nesplnění povinnosti prokázat tvrzené nesplnění povinnosti a předložit Soudnímu dvoru skutečnosti nezbytné k tomu, aby Soudní dvůr ověřil existenci tohoto nesplnění povinnosti, aniž by se Komise mohla opírat o jakoukoli domněnku (rozsudek Komise v. Kypr, C-340/10, EU:C:2012:143, bod 53 a citovaná judikatura).
- 33 V rámci projednávaného sporu tudíž Soudnímu dvoru přísluší, aby ověřil, zda Komise předložila nezbytné skutečnosti, na základě kterých lze prokázat, že opatření, která Francouzská republika přijala při provádění směrnice 91/676, nejsou v souladu s požadavky vyplývajících z této směrnice.
- 34 Na podporu své žaloby Komise předkládá šest žalobních důvodů.

K prvnímu žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676 ve spojení s přílohou II A bodem 1 a s přílohou III odst. 1 bodem 1 této směrnice

Argumentace účastníků řízení

- 35 První žalobní důvod Komise, který se skládá z pěti částí, se týká minimálních období stanovených vyhláškou ze dne 6. března 2001, během nichž se zakazuje používání různých typů hnojiv. V těchto pěti částech Komise Francouzské republiky vytýká, že:
- nestanovila období zákazu používání hnojiv typu I pro velké podzimní kultury a pro travinné porosty zaseté před více než šesti měsíci;
 - omezila období zákazu používání hnojiv typu I pro velké jarní kultury pouze na červenec a srpen;
 - omezila zákaz používání hnojiv typu II pro velké podzimní kultury na období od 1. listopadu do 15. ledna a neprodloužila zákaz používání hnojiv typu III pro tytéž kultury na období po 15. lednu;
 - neprodloužila období zákazu používání hnojiv typu II pro velké jarní kultury na období po 15. lednu a
 - stanovila pro travinné porosty zaseté před více než šesti měsíci období zákazu používání hnojiv typu II pouze od 15. listopadu a neprodloužila zákaz používání hnojiv typu III pro uvedené travinné porosty a v horských oblastech až do konce února.
- 36 V první části tohoto žalobního důvodu Komise tvrdí, že francouzské právo by mělo stanovit pravidla, která by během určitých období zakazovala používání všech typů hnojiv vzhledem k tomu, že používání určitých hnojiv nepřetržitě po celý rok je škodlivé a neumožňuje zajistit cíle směrnice zaměřené na předcházení a snížení znečišťování vod dusičnany ze zemědělských zdrojů.
- 37 Tento orgán, který se opírá o dostupné vědecké poznatky, tvrdí, že proces uvolňování dusíku obsaženého v organických hnojivech typu I je sice pomalý, neboť tato hnojiva jsou ve srovnání s ostatními typy hnojiv spojena s menšími riziky, ale množství uvolňovaného dusíku může kontaminovat vodu v důsledku vytékání a prosakování. Podle Komise jsou rizika znečištění vod zvláště výrazná během podzimního a zimního období, kdy dusík nemůže být okamžitě odčerpán rostlinami z důvodu nízkých teplot (nižších než 5° C) a vysoké úrovně srážek, které znemožňují jejich růst.
- 38 V druhé až páté části svého prvního žalobního důvodu Komise ze stejných důvodů, jaké uvedla na podporu první části, tvrdí, že období zákazu používání různých typů hnojiv stanovená ve francouzské právní úpravě nejsou dostačující a měla by být prodloužena, aby plně pokryla období, během nichž existuje značné riziko znečištění vod dusíkem, který nebyl spotřebován rostlinami.
- 39 Komise dodává, že z důvodů uvedených v příloze III odůvodněného stanoviska nová období zákazu hnojení, která jsou stanovena ve vyhlášce ze dne 19. prosince 2011, plně nevyhovují požadavkům vyplývajícím ze směrnice 91/676. Ve své replice Komise vznáší výtky vůči časovému harmonogramu hnojení, jakož i vůči klasifikaci různých typů hnojiv, které uvedená vyhláška uvádí, a navrhuje Soudnímu dvoru, aby také z toho důvodu prohlásil, že Francouzská republika nesplnila své povinnosti.
- 40 Francouzská republika nejprve odpověděla, že v návaznosti na přijetí vyhlášky ze dne 19. prosince 2011 vnitrostátní právní úprava v současnosti stanoví minimální období zákazu používání hnojiv typu I pro velké podzimní kultury a pro travinné porosty, které byly zasety před více než šesti měsíci.

- 41 Kromě toho tento členský stát tvrdí, že tatáž vyhláška zcela změnila harmonogram stanovený ve vyhlášce ze dne 6. března 2001, s výjimkou minimálního období zákazu používání hnojiv typu II a III pro travinné porosty zaseté před více než šesti měsíci, které jsou podle jeho názoru v souladu se směrnicí 91/676.
- 42 Podle Francouzské republiky musí Soudní dvůr vzít v potaz vyhlášku ze dne 19. prosince 2011, jelikož se jedná o komplexní přímo použitelný systém, který byl přijat před skončením lhůty stanovené Komisí v odůvodněném stanovisku. Zdůrazňuje, že některá opatření, která v něm byla stanovena, nejsou okamžitě použitelná z toho důvodu, že jejich povaha neumožňuje je provést během zemědělského roku. Navíc zásada právní jistoty vyžaduje, aby jednotlivcům byla poskytnuta dostatečná doba k tomu, aby se mohli přizpůsobit zavedeným změnám.
- 43 Francouzská republika dále na základě vědeckých poznatků, které má k dispozici, tvrdí, že zákaz používání stálých organických hnojiv typu I, která pomalu a postupně uvolňují nižší množství dusíku po celé podzimní a zimní období, může být kontraproduktivní, protože z důvodu jevu spočívajícího v reorganizaci dusíku v půdě může být vhodné tato hnojiva použít na podzim, aby dusík, který uvolňují, mohl být rostlinou využit ve fázi svého růstu. Navíc by se tím předešlo rizikům, která pro životní prostředí představuje skutečnost, že období hnojení jsou soustředěna na jaro a léto.
- 44 Francouzská republika navíc tvrdí, že existuje vědecký konsenzus týkající se skutečnosti, že systémy ploch s travinným porostem určeným pro pastvu, které se vyznačují tím, že jsou trvale pokryty vegetací, představují systémy s nízkým únikem dusíku, které poskytují stabilní ochranu před znečišťováním vod určitými organickými hnojivy typu I. V důsledku toho by bylo období zákazu navrhované Komisí pro travinné porosty zaseté před více než šesti měsíci nepřiměřeně dlouhé.
- 45 Konečně Francouzská republika zastává názor, že výtky, které Komise uvedla ve své replice vůči vyhlášce ze dne 19. prosince 2011, jsou nepřipustné, neboť tento orgán své výtky v žalobě omezil na právní rámec upravený ve vyhlášce ze dne 6. března 2001.

Závěry Soudního dvora

– K přípustnosti

- 46 Co se týče přípustnosti prvního žalobního důvodu, který Komise předložila na podporu své žaloby, je třeba konstatovat, že tento orgán v žalobě omezil své výhrady na časový harmonogram stanovený ve vyhlášce ze dne 6. března 2001. Pokud jde o nový časový harmonogram používání hnojiv, který je stanoven ve vyhlášce ze dne 19. prosince 2011, Komise uvedla své výtky pouze ve formě prostého odkazu na posouzení uvedené v příloze III odůvodněného stanoviska.
- 47 Kromě toho výtky, které Komise uvedla v rámci své žaloby, se týkaly nestanovení období zákazu nebo jejich stanovení v délce, která se nepovažuje za dostatečnou. Naproti tomu Komise ve své replice formuluje výtku jednak vůči nestanovení období zákazu, která považuje za vhodná a která jsou uvedena pouze v příloze III odůvodněného stanoviska, a jednak vůči nepřesné kvalifikaci různých typů hnojiv, což je problematika, která nebyla v žalobě zmíněna.
- 48 V tomto ohledu je třeba poukázat na to, že jak vyplývá zejména z čl. 38 odst. 1 písm. c) jednacího řádu Soudního dvora, ve znění platném ke dni podání žaloby, a z judikatury Soudního dvora týkající se tohoto ustanovení, každá žaloba podaná podle článku 258 SFEU musí uvádět předmět sporu a stručný popis žalobních důvodů a tyto údaje musí být natolik jasné a přesné, aby umožnily žalovanému připravit si obhajobu a Soudnímu dvoru vykonávat přezkum (rozsudek Komise v. Itálie, C-68/11, EU:C:2012:815, bod 51 a citovaná judikatura). Z ustálené judikatury vyplývá, že tato

povinnost není splněna, pokud se žalobní důvody Komise v žalobě objevují pouze ve formě prostého odkazu na důvody uvedené ve výzvě dopisem a v odůvodněném stanovisku (rozsudek Komise v. Řecko, C-375/95, EU:C:1997:505, bod 35 a citovaná judikatura).

- 49 Navíc přestože čl. 42 odst. 2 uvedeného jednacího řádu ve znění platném ke dni, kdy Komise podala repliku, umožňuje za určitých podmínek předkládat nové důvody, účastník řízení nemůže v průběhu řízení změnit samotný předmět sporu (v tomto smyslu viz rozsudky Komise v. Francie, C-256/98, EU:C:2000:192, bod 31, a Komise v. Slovinsko, C-627/10, EU:C:2013:511, bod 44).
- 50 V důsledku toho je třeba první žalobní důvod Komise prohlásit za nepřijatelný v rozsahu, v němž Francouzské republiky vytýká nesplnění dodatečných povinností ve srovnání s těmi, které jsou přinejmenším dostatečně přesně uvedeny v žalobě.
- 51 Je však nutné poukázat na to, že Komise tím, že svou žalobu během řízení směřovala proti ustanovením vyhlášky ze dne 19. prosince 2011, která jen přebírá období zákazu stanovená ve vyhlášce ze dne 6. března 2001 v případě používání hnojiv typu II a III na travinné porosty zaseté před více než šesti měsíci, nezměnila předmět sporu (v tomto smyslu viz rozsudky Komise v. Belgie, C-221/03, EU:C:2005:573, bod 39, a Komise v. Francie, C-197/12, EU:C:2013:202, bod 26). Komise je totiž oprávněna domáhat se určení, že došlo k nesplnění povinnosti v souvislosti s ustanoveními vyhlášky ze dne 19. prosince 2011, která jen přebírá období zákazu stanovená ve vyhlášce ze dne 6. března 2001.

– K věci samé

- 52 Úvodem je třeba zaprvé připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora se existence nesplnění povinnosti musí posuzovat vzhledem ke stavu, v němž se dotčený členský stát nacházel v době, kdy uplynula lhůta stanovená v odůvodněném stanovisku, a že změny, ke kterým došlo následovně, nemohou být brány v úvahu (rozsudek Komise v. Itálie, C-85/13, EU:C:2014:251, bod 31 a citovaná judikatura).
- 53 Vzhledem k tomu, že odůvodněné stanovisko Komise datované ke dni 27. října 2011 bylo Francouzské republice doručeno dne 28. října 2011 a lhůta uložená tomuto členskému státu byla stanovena na dva měsíce od doručení tohoto stanoviska, je tedy pro posouzení existence či neexistence vytýkaného nesplnění povinnosti rozhodný den 28. prosince 2011.
- 54 I když byla tedy vyhláška ze dne 19. prosince 2011 přijata před uplynutím lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku, je třeba přihlídnout k ustanovením této vyhlášky, která nabyla účinnosti již dne 28. prosince 2011, avšak nikoli k těm ustanovením, která nabyla účinnosti až po tomto datu.
- 55 Podle článku 2 části II uvedené vyhlášky ustanovení, která stanoví minimální období, během nichž se zakazuje používání různých typů hnojiv, měla nabýt účinnosti až dne 1. září 2012, tedy po uplynutí lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku. Z toho vyplývá, že Soudní dvůr nemůže přihlížet ke změnám zavedeným těmito ustanoveními.
- 56 Zadruhé je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora spočívá řízení o nesplnění povinnosti na objektivním zjištění toho, že členský stát nedodržel povinnosti, které mu ukládá unijní právo, takže se nemůže dovolávat ustanovení, praxe nebo okolností svého vnitrostátního právního řádu, aby tím odůvodnil nesplnění povinností a nedodržení lhůt určených směrnicí (v tomto smyslu viz rozsudky Komise v. Irsko, C-55/12, EU:C:2013:274, bod 45, a Komise v. Česká republika, C-241/11, EU:C:2013:423, bod 48).

- 57 V důsledku toho problémy, které Francouzská republika uvedla jako odůvodnění časově rozvrženého použití vyhlášky ze dne 19. prosince 2011, nemohou v projednávané věci bránit objektivnímu konstatování porušení směrnice 91/676.
- 58 Co se týče podstaty tohoto žalobního důvodu, je třeba uvést, že čl. 5 odst. 4 téže směrnice ve spojení s přílohou II A bodem 1 a přílohou III odst. 1 bodem 1 této směrnice stanoví povinnost zahrnout do uvedených akčních programů pravidla stanovící období, během kterých je používání hnojiv nevhodné, či dokonce zakázané. Soudní dvůr již rozhodl, že zákaz používání hnojiv v určitých obdobích roku je zásadním ustanovením směrnice 91/676, které nestanoví výjimky (v tomto smyslu viz rozsudek Komise v. Lucembursko, C-526/08, EU:C:2010:379, body 54, 55 a 57).
- 59 V projednávané věci postačuje v souvislosti s první až čtvrtou částí prvního žalobního důvodu Komise konstatovat, že Francouzská republika nezpochybňuje, že časový harmonogram hnojení stanovený ve vyhlášce ze dne 6. března 2001 není v souladu s požadavky vyplývajícími ze směrnice 91/676. Tento členský stát totiž jen uvedl, že nová ustanovení vyhlášky ze dne 19. prosince 2011 stanovila nebo prodloužila minimální období, během nichž se používání různých typů hnojiv zakazuje.
- 60 Pokud jde o pátou část tohoto žalobního důvodu, je třeba uvést, že Francouzská republika ve spisech, které předložila Soudnímu dvoru, tvrdí, že organická hnojiva typu II, jejichž mineralizace je rychlá, jakož i mineralizovaná hnojiva typu III se musí používat v období co možná nejbližším období růstu rostlin. Tento členský stát však nepopírá, že rostliny ztrácejí svou odčerpávací schopnost na celém francouzském území před 15. listopadem, ani skutečnost, že teploty v horských oblastech zůstávají déle pod prahovou hodnotou (5° C), při jejímž dosažení jsou rostliny schopny absorbovat dusík.
- 61 Navíc argumentace Francouzské republiky v souvislosti se stálými organickými hnojivy typu I, která je shrnuta v bodech 35 a 36 tohoto rozsudku, nemůže odůvodnit povolení používat organická hnojiva typu II během období, kdy rostliny neodčerpávají dusík. Ze skutečností uvedených ve spise, který byl předložen Soudnímu dvoru, a které Francouzská republika nezpochybňuje, totiž vyplývá, že riziko znečištění vod spojené s jejich používáním během takového období je vyšší z důvodu vyššího poměru dusíku, který tato hnojiva obsahují již v mineralizované formě. Totéž nutně platí, i pokud jde o mineralizovaná hnojiva typu III.
- 62 Kromě toho, jak bylo uvedeno v bodě 29 tohoto rozsudku, je třeba konstatovat, že při stanovení období zákazu používání různých typů hnojiv je třeba vzít v úvahu specifické klimatické podmínky horských oblastí.
- 63 Navíc pokud jde o argument Francouzské republiky, podle něhož travinné porosty poskytují trvalé pokrytí vegetací, které zajišťuje ochranu vod před únikem dusičnanů, je třeba upřesnit, že vědecká studie, o kterou se toto tvrzení opírá, nijak nevyklučuje riziko znečištění spojeného s používáním hnojiv v obdobích, kdy rostliny nerostou, a ve skutečnosti se v ní jen konstatuje, že úniky dusíku v systémech ploch s travinným porostem určeným pro pastvu byly naměřeny na nízké úrovni.
- 64 Za těchto okolností je nutno první žalobní důvod Komise považovat za opodstatněný.

K druhému žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676 ve spojení s přílohou II A bodem 5 a přílohou III odst. 1 bodem 2 této směrnice

Argumentace účastníků řízení

- 65 V druhém žalobním důvodu, který je rozdělen do tří částí, má Komise výhrady vůči požadavkům stanoveným ve vyhlášce ze dne 6. března 2001 a v akčních programech departementů v oblasti skladování statkových hnojiv. Tyto části vycházejí z:
- neexistence závazných pravidel pro zemědělce obsahujících jasná, přesná a objektivní kritéria pro stanovení nezbytné kapacity skladování;
 - neexistence pravidel způsobilých zajistit, aby měly zemědělské podniky dostatečné kapacity skladování, a
 - povolení ke skladování kompaktního slámového hnoje na poli, a to po dobu deseti měsíců.
- 66 Na podporu první části svého žalobního důvodu Komise tvrdí, že vnitrostátní právní úprava neobsahuje žádné jasné, přesné a objektivní kritérium, které by zemědělcům umožnilo vypočítat kapacitu skladování, kterou musí mít, a správním orgánům přiměřeně kontrolovat nakládání se statkovými hnojivy. Tento orgán je toho názoru, že kapacita skladování vyjádřená měsíční a týdenní produkcí statkových hnojiv, spojená s definicí objemů produkce hnojiv podle kategorií zvířat, představuje pro tento účel nejlepší prostředek.
- 67 Na podporu druhé části svého druhého žalobního důvodu Komise konstatuje, že francouzské právo nevyžaduje, aby kapacity skladování braly v úvahu bezpečnostní rozpětí nezbytné pro skladování, když může být použití statkových hnojiv vzhledem k zvláštním klimatickým podmínkám nemožné. Podle Komise by měly být vyžadovány minimální kapacity skladování odpovídající alespoň pěti měsícům pro departementy v regionech Languedoc-Roussillon, Akvitánie, Střední Pyreneje a Provence-Alpy-Azurové pobřeží, a alespoň šesti měsícům pro departementy v ostatních francouzských regionech.
- 68 V rámci těchto prvních dvou částí Komise rovněž uvádí, že metoda hodnocení kapacity skladování DEXEL, upravená ve vyhlášce ze dne 19. prosince 2011, není vhodná, neboť stanoví složitá pravidla, která musí autorizovaný odborník uplatnit individuálně na každý hospodářský podnik. Navíc do 1. července 2016 by mohly být kapacity skladování nadále vypočítávány na základě nesprávných období zákazu hnojení stanovených ve vyhlášce ze dne 6. března 2001. Komise v každém případě tvrdí, že skutečným účelem uvedené metody je přizpůsobit kapacity skladování hospodářským a agronomickým omezením každého zemědělského podniku, a nikoli obdobím zákazu hnojení.
- 69 Ve třetí části tohoto žalobního důvodu Komise připomíná, že téměř všechny akční programy departementů povolují skladování kompaktního slámového hnoje po dobu deseti měsíců přímo na poli. Podle tohoto orgánu s sebou tento typ skladování na takovou dobu bez ochrany mezi půdou a statkovými hnojivy a bez jejich zakrytí přináší značná rizika znečištění vod a měl by být zakázán. V replice Komise dodává, že vnitrostátní orgány nemohou kontrolovat délku trvání tohoto skladování, protože vyhláška ze dne 19. prosince 2011 nevyžaduje, aby provozovatel zemědělského podniku zaregistroval datum uložení hnojiv na poli.
- 70 Francouzská republika zpochybňuje názor Komise. Tvrdí, že metoda DEXEL zohledňuje všechny relevantní parametry pro spolehlivé určení potřeb skladování každého zemědělského podniku nacházejícího se v ohrožené oblasti, včetně klimatických rizik. Použití této metody proto vede k minimální kapacitě skladování, která je větší než kapacita nezbytná pro skladování během nejdelšího období, ve kterém je používání hnojiv zakázáno. Podle tohoto členského státu by stanovení kapacity

skladování na šest měsíců pro většinu francouzských regionů a na pět měsíců pro regiony jižní Francie neumožňovalo zohlednit různorodost francouzských zemědělských podniků a půdně-klimatických a agronomických podmínek.

- 71 Pokud jde o třetí část druhého žalobního důvodu uvedeného Komisí, Francouzská republika úvodem tvrdí, že je nepřijatelná potud, že se týká samotné zásady povolení skladování kompaktního slámového hnoje na poli, podmínek, za kterých se toto skladování uskutečňuje, jakož i způsobů kontrol vyplývajících z použitelných vnitrostátních pravidel, a to z toho důvodu, že Komise měla v rámci postupu před zahájením soudního řízení výhrady jen vůči nepřiměřeně dlouhému trvání období, během něhož je tento typ skladování povolen.
- 72 Co se týče podstaty této části, Francouzská republika tvrdí, že vyhláška z 19. prosince 2011, která převzala požadavky dříve zakotvené v akčních programech departementů, stanoví, že skladování na poli se může uskutečnit pouze po uplynutí období skladování ve skladu v trvání dvou měsíců a za podmínky, že hnojiva nemohou odtékat. Tyto požadavky umožňují předcházet všem rizikům znečištění vod.

Závěry Soudního dvora

– K přípustnosti

- 73 Pokud jde o přípustnost druhého žalobního důvodu Komise, je třeba konstatovat, že Komise v odůvodněném stanovisku neměla výhrady k samotnému povolení skladování kompaktního slámového hnoje na poli, když ostatně výslovně souhlasila s tím, aby se takové skladování uskutečnilo za předpokladu, že bude trvat jen několik týdnů, ani k tomu, že orgány nemohly ověřit skutečnou délku trvání tohoto typu skladování.
- 74 V této souvislosti je třeba připomenout, že z ustálené judikatury Soudního dvora vyplývá, že předmět žaloby podané na základě článku 258 SFEU je vymezen postupem před zahájením soudního řízení upraveným v tomto ustanovení, a nelze ho tudíž v průběhu soudního řízení rozšířit. Odůvodněné stanovisko Komise a žaloba musejí být založeny na stejných důvodech, takže Soudní dvůr nemůže zkoumat důvod, který nebyl uveden v odůvodněném stanovisku, které musí obsahovat soudržný a podrobný výklad důvodů, které vedly Komisi k přesvědčení, že dotčený členský stát nesplnil povinnosti, které pro něj vyplývají ze Smlouvy (viz rozsudky Komise v. Německo, C-160/08, EU:C:2010:230, bod 43, a Komise v. Španělsko, C-67/12, EU:C:2014:5, bod 52).
- 75 V důsledku toho musí být druhý žalobní důvod Komise v rozsahu, v němž vytýká Francouzské republice nesplnění dodatečných povinností ve srovnání s těmi, které jsou uvedeny v odůvodněném stanovisku, prohlášen za nepřijatelný.
- 76 Naopak, pokud jde o podmínky, za kterých se uskutečňuje skladování kompaktního slámového hnoje na poli, je třeba poznamenat, že žalobní důvod byl formulován podobně jak v rámci postupu před zahájením soudního řízení, tak i v rámci soudního řízení. Komise totiž již v odůvodněném stanovisku uvedla rizika znečištění vod spojená s tímto typem skladování právě z důvodu podmínek, za kterých je tento typ skladování povolen, a to navzdory informacím, které Francouzská republika poskytla v souvislosti s požadavky, které jsou vyžadovány před takovým skladováním.
- 77 Za těchto podmínek je třeba konstatovat, že Komise nerozšířila svůj žalobní důvod o tuto otázku a ve své žalobě pouze upřesnila výtky vůči uvedeným podmínkám a požadavkům s cílem vyjádřit se tak zejména k argumentům předneseným Francouzskou republikou.
- 78 Druhý žalobní důvod Komise tak musí být v rozsahu, v němž se týká podmínek, za kterých se uskutečňuje skladování kompaktního slámového hnoje na poli, prohlášen za přípustný.

79 Kromě toho je třeba uvést, že jak vyplývá z bodu 51 tohoto rozsudku, Komise je v souladu s návrhem, který v tomto smyslu předložila ve své replice, oprávněna domáhat se určení nesplnění povinností s ohledem na ustanovení obsažená ve vyhlášce ze dne 19. prosince 2011, a to v rozsahu, v němž tato vyhláška pouze přebírá požadavky vyplývající z akčních programů departementů v oblasti skladování hnojiv na poli.

– K věci samé

80 Je třeba předeslat, že podle čl. 2 části I bodu 1° vyhlášky ze dne 19. prosince 2011 měla být ustanovení této vyhlášky týkající se skladovacích prostor pro statková hnojiva prováděna od zveřejnění této vyhlášky, tedy před uplynutím lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku. Z důvodů uvedených v bodech 52 až 54 tohoto rozsudku tudíž musejí být uvedená ustanovení zohledněna v rámci projednávané žaloby.

81 Co se týče podstaty tohoto žalobního důvodu, je třeba připomenout, že podle čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676 ve spojení s přílohou II A bodem 5 a přílohou III odst. 1 bodem 2 této směrnice musejí akční programy obsahovat pravidla týkající se kapacity a stavby zásobníků pro skladování statkových hnojiv, jejichž cílem je zabránit znečišťování vod. Uvedená kapacita skladování musí být dále větší než kapacita, která je nezbytná pro jejich skladování během nejdelšího období, ve kterém je používání hnojiv v ohrožených oblastech zakázáno, s výjimkou případů, kdy lze prokázat, že množství statkových hnojiv přesahující skutečnou kapacitu skladování bude odstraněno způsobem, který nepoškodí životní prostředí.

82 Pokud jde o první část druhého žalobního důvodu, je třeba uvést, že příloha I část II bod 1° vyhlášky ze dne 19. prosince 2011 stanoví, že všechny chovy hospodářských zvířat nacházející se v ohrožených oblastech musí mít k dispozici skladovací prostory, jejichž kapacita musí vzhledem k možnosti zpracování těchto hnojiv nebo jejich odstranění bez ohrožení kvality vod pokrýt alespoň minimální období zákazu hnojení a zohlednit další rizika související s klimatickými podmínkami. Minimální požadovaná kapacita skladování musí být vyjádřena v týdnech skladování hnojiv.

83 Článek 2 část I bod 1° této vyhlášky stanoví pro výpočet nezbytných kapacit skladování diagnostickou metodu s názvem DEXEL. Ze skutečností uvedených ve spisu předloženém Soudnímu dvoru vyplývá, že tuto diagnostiku uskutečňuje autorizovaný odborník ve spolupráci se zemědělcem. Umožňuje vypočítat kapacity skladování pro tuhá i tekutá hnojiva, které jsou přizpůsobeny vlastnostem každého zemědělského podniku a umožňují zemědělcům, aby tato hnojiva použili v nejlepším okamžiku v závislosti na potřebách daných kultur. Z výše uvedených skutečností rovněž vyplývá, že metodika a způsob výpočtu, z něhož tato diagnostika vychází, jsou podrobně stanoveny, i pokud jde o údaje týkající se měsíční produkce hnojiv na zvíře.

84 Ačkoli Komise tvrdí, že metoda DEXEL je pro výpočet požadovaných kapacit skladování nevhodná, je třeba konstatovat, že přesně neprokazuje, v čem je uvedená metoda ze své podstaty vadná.

85 Konkrétně nelze přijmout výtky Komise týkající se spolupráce mezi autorizovanými odborníky a zemědělci v rámci metody DEXEL. Jak totiž uvedla generální advokátka v bodě 65 svého stanoviska, zapojení odborníků při provádění směrnice 91/676 není touto směrnicí vůbec vyloučeno.

86 Navíc na rozdíl od toho, co tvrdí Komise, z informací předložených Soudnímu dvoru týkajících se metody DEXEL nevyplývá, že kapacity skladování jsou vypočteny v rozporu s požadavky směrnice 91/676.

87 Je tudíž třeba konstatovat, že první část druhého žalobního důvodu Komise je neopodstatněná.

- 88 Pokud jde o druhou část druhého žalobního důvodu, je třeba nejprve konstatovat, že vyhláška ze dne 19. prosince 2011 upravuje, že stanovení rozměrů skladovacích prostor musí zohledňovat další rizika spojená s klimatickými podmínkami. Na rozdíl od toho, co tvrdí Komise, z toho plyne, že kapacity skladování, které vyžaduje vnitrostátní právní úprava, musí zahrnovat bezpečnostní rozpětí umožňující zvýšit objem skladování pro případ, že je použití hnojiv z klimatických důvodů nemožné.
- 89 Pokud jde následně o minimální období skladování, která by měla být podle Komise stanovena v různých francouzských regionech, stačí uvést, že z vědecké studie, kterou předložila Komise, vyplývá, že ve francouzských regionech nacházejících se ve středomořských půdně-klimatických pásmech by měla stačit kapacita skladování pouze na dobu čtyř měsíců.
- 90 Dále ze spisu předloženého Soudnímu dvoru rovněž vyplývá, že faktory specifické pro každý chov hospodářských zvířat, jakými jsou typy statkových hnojiv a zasetých kultur, mohou ovlivnit nezbytnou kapacitu skladování. Vědecké poznatky, na které v tomto ohledu poukazuje Francouzská republika a vůči nimž nemá Komise výhrady, zejména prokazují, že se systémy chovu hospodářských zvířat produkujících pouze stálá organická hnojiva typu I, zvláště pokud jde o systémy ploch s travinným porostem určeným pro pastvu, jsou spjata nižší rizika znečištění.
- 91 Konečně je třeba poznamenat, že článek 2 část I bod 2° vyhlášky ze dne 19. prosince 2011 povoluje v období, které může trvat až do 1. července 2016, výpočet kapacit skladování na základě časového harmonogramu zákazu používání hnojiv stanoveného ve vyhlášce ze dne 6. března 2001, který, jak bylo konstatováno v bodě 64 tohoto rozsudku, není v souladu s požadavky vyplývajícími ze směrnice 91/676. Komise tak právem tvrdí, že Francouzská republika nezavedla právní úpravu zajišťující, aby zemědělské podniky měly dostatečné kapacity skladování.
- 92 Je tak třeba konstatovat, že druhá část druhého žalobního důvodu Komise je opodstatněná v rozsahu, v němž tento orgán tvrdí, že do 1. července 2016 se při výpočtu kapacit skladování bude moci nadále zohledňovat časový harmonogram zákazu používání hnojiv, který není v souladu s požadavky vyplývajícími ze směrnice 91/676.
- 93 Pokud jde o třetí část druhého žalobního důvodu Komise, ze skutečností uvedených ve spise předloženém Soudnímu dvoru, které Francouzská republika nezpochybňuje, vyplývá, že kompaktní slámový hnůj po uskladnění ve skladu během prvních dvou měsíců nadále vylučuje dusík, i když jen pomalu a postupně. Z toho dále vyplývá, že fáze čisté mineralizace dusíku uvolněného do půdy, během níž je riziko znečištění spojené s takovými hnojivy nižší, je dočasná. Pokud se tedy hnojivo použije na podzim, uvedený jev v zásadě přetrvává až do konce zimy.
- 94 Proto vzhledem k tomu, že skladování hnojiv přímo na poli a bez zakrytí je povoleno maximálně na dobu deseti měsíců, která může přesáhnout fázi čisté mineralizace dusíku, nelze vyloučit riziko znečištění vod spojené s tímto způsobem skladování.
- 95 Vzhledem k výše uvedeným úvahám je třeba konstatovat, že třetí část druhého žalobního důvodu uvedená Komisí na podporu její žaloby je opodstatněná.
- 96 Za těchto podmínek je třeba druhý žalobní důvod Komise považovat v rozsahu, v němž vnitrostátní právní úprava jednak stanoví, že do 1. července 2016 se při výpočtu kapacit skladování nadále může zohledňovat časový harmonogram zákazu používání hnojiv, který není v souladu s požadavky vyplývajícími ze směrnice 91/676, a jednak povoluje skladování kompaktního slámového hnoje na poli po dobu deseti měsíců, za opodstatněný.

K třetímu žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676 ve spojení s přílohou III odst. 1 bodem 3 této směrnice

Argumentace účastníků řízení

- 97 V třetím žalobním důvodu Komise Francouzské republiky vytýká, že nezavedla právní úpravu, která by zemědělcům a kontrolním orgánům umožnila přesným způsobem vypočítat množství dusíku, které lze rozšířit k zajištění vyváženého hnojení.
- 98 Na podporu tohoto žalobního důvodu uvedený orgán tvrdí, že i když vyhláška ze dne 6. března 2001 zavedla metodu nazvanou „metoda předběžného odhadu“ k posouzení množství dusíku, které je třeba dodat, většina akčních programů departementů buď nestanovila všechny nezbytné prvky výpočtu (množství dusíku potřebného pro každou kulturu a travinný porost, účinnost dusíku ve statkových hnojivech, dusík obsažený v půdě a ve statkových hnojivech atd.), nebo uvádějí tyto údaje tak složitým způsobem, že jejich správné provedení není vůbec zaručeno. Podle Komise by stanovení číselně vyjádřených maximálních limitů celkového množství přísunu dusíku pro různé kultury umožnilo překonat obtíže spojené s uplatňováním uvedené metody, a vyhovělo by se tak požadavku právní jistoty.
- 99 Komise v replice rovněž uvádí, že ve vyhlášce ze dne 19. prosince 2011 byly definovány pouze základní zásady metody předběžného odhadu, přičemž se regionálním prefektům ponechalo, aby na návrh regionálních skupin odborníků na „dusičnany“ definovali referenční ukazatele regionů pro účely operativního provádění této metody. Následně uvádí několik výtek vůči požadavkům stanoveným v této vyhlášce, jakož i ve vyhláškách vydaných regionálními prefekty k jejímu provedení.
- 100 Francouzská republika zastává názor, že metoda předběžného odhadu je k zajištění rovnováhy hnojení dusíkem vhodná, protože umožňuje definovat normy užívání, které již u zdroje omezují množství použitých hnojiv s ohledem na agronomické a půdně-klimatické charakteristiky každého zemědělského podniku.
- 101 Kromě toho tento členský stát tvrdí, že změny zavedené vyhláškou ze dne 19. prosince 2011 umožňují zajistit správné uplatnění zásady vyváženého hnojení. V této souvislosti uvádí, že tato vyhláška v současnosti výslovně odkazuje na metodu výpočtu předběžného odhadu a odvolává se na dokumentaci, která je dostupná on-line a podrobně popisuje tuto metodu. Navíc uvedená vyhláška stanoví požadavky nezbytné pro výpočet vyváženého přísunu dusíku, které jsou přímo uplatnitelné vůči zemědělcům, aniž by bylo nutné čekat na přijetí vyhlášek prefektů týkajících se operativních ukazatelů na regionální úrovni.

Závěry Soudního dvora

– K přípustnosti

- 102 Pokud jde o přípustnost třetího žalobního důvodu Komise, je třeba poznamenat, že tento orgán poprvé ve své replice vytýká Francouzské republice nesplnění povinností v souvislosti s ustanoveními vyhlášky ze dne 19. prosince 2011 a s vyhláškami prefektur, které se již neomezují pouze na opakování obsahu ustanovení obsažených ve vyhlášce ze dne 6. března 2001.
- 103 Jak proto vyplývá z bodů 49 a 74 tohoto rozsudku, je třeba tento žalobní důvod v rozsahu, v němž Komise vytýká Francouzské republice nesplnění dalších povinností, které nejsou uvedeny v odůvodněném stanovisku ani v žalobě, odmítnout jako nepřípustný.

– K věci samé

- 104 Je třeba předeslat, že podle čl. 2 části II vyhlášky ze dne 19. prosince 2011 její ustanovení, která ukládají zemědělcům povinnosti při používání dusíkatých hnojiv v ohrožených oblastech, mohla nabýt účinnosti až dne 1. září 2012, tedy po lhůtě stanovené v odůvodněném stanovisku.
- 105 Kromě toho je nesporné, že v době uplynutí uvedené lhůty nebyly ještě stanoveny referenční ukazatele regionů, které jsou nezbytné k provedení ustanovení této vyhlášky týkajících se výpočtu množství dusíku, které je třeba dodat hnojivy podle metody předběžného odhadu.
- 106 Z toho vyplývá, že z důvodů uvedených v bodech 52 až 54 tohoto rozsudku není třeba přezkoumat, zda změny zavedené uvedenou vyhláškou mohou představovat platné splnění povinností vyplývajících z přílohy III odst. 1 bodu 3 směrnice 91/676.
- 107 Dále je třeba připomenout, že podle čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676 ve spojení s přílohou III odst. 1 bodem 3 této směrnice musí opatření, která je třeba zahrnout do akčních programů, obsahovat pravidla týkající se omezeného používání hnojiv založeného na rovnováze mezi předpokládanou potřebou dusíku u plodin a zásobováním plodin dusíkem z půdy a z hnojení.
- 108 V projednávané věci je nutné konstatovat, že ačkoliv ze spisu předloženého Soudnímu dvoru vyplývá, že odůvodnění metody předběžného odhadu by v zásadě mělo vést k optimální dávce dusíku pro každou kulturu, nic to nemění na tom, že samotná Francouzská republika připouští, že ustanovení vyhlášky ze dne 6. března 2001, týkající se vyváženého hnojení dusíkem, neumožňují dostatečně jasným a přesným způsobem zajistit úplné uplatňování přílohy III odst. 1 bodu 3 směrnice 91/676.
- 109 V tomto ohledu je nutné uvést, že dotyčný členský stát v rámci této žaloby, jakož i v rámci postupu před jejím podáním, pouze poukázal na změny zavedené vyhláškou ze dne 19. prosince 2011, jejichž cílem bylo zajistit provedení metody „jednoduchého a srozumitelného“ předběžného odhadu a umožnit zemědělcům a orgánům dohledu správně vypočítat množství dusíku, které lze rozšířit hnojení stanoveného směrnicí 91/676, což z právního hlediska dostatečně prokazuje, že tomu tak nebylo v době platnosti vyhlášky ze dne 6. března 2001.
- 110 Proto je třeba třetí žalobní důvod, jehož se Komise dovolávala na podporu své žaloby, považovat za opodstatněný.

Ke čtvrtému žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676 ve spojení s přílohou III odst. 2 této směrnice

- 111 Úvodem je třeba upřesnit, že se Komise ve své replice poté, co se seznámila s tvrzeními, které uvedly francouzské orgány ve své žalobní odpovědi, rozhodla vzdát se části svého čtvrtého žalobního důvodu v rozsahu, v němž se týkal hodnot uvolněného dusíku stanovených pro tekutá hnojiva z prasat, která tedy již není předmětem této žaloby.

Argumentace účastníků řízení

- 112 V čtvrtém žalobním důvodu, který se skládá z osmi částí, Komise s poukazem na vědecké studie tvrdí, že hodnoty uvolněného dusíku stanovené v oběžníku ze dne 15. května 2003 pro různé druhy zvířat, na které poukazuje velká část akčních programů departementů, byly vypočteny na základě nepřesných množství dusíku vyloučeného zvířaty nebo na základě nadhodnocených koeficientů úniku dusíku

odpařením. Tento oběžník proto neumožňuje zajistit dodržení limitu pro používání statkových hnojiv, který je směrnicí 91/676 stanoven na 170 kilogramů dusíku na hektar za rok. Osm částí, které tento žalobní důvod Komise obsahuje, tak vychází ze:

- stanovení hodnot pro dojnice na základě nepřesného množství vyloučeného dusíku a na základě nesprávného koeficientu odpaření ve výši 30 %;
- stanovení hodnot pro ostatní hovězí dobytek na základě nesprávného koeficientu odpaření ve výši 30 %;
- nestanovení hodnot úniku dusíku pro tuhá hnojiva v případě prasat;
- stanovení hodnot pro drůbež na základě nesprávného koeficientu odpaření ve výši 60 %;
- stanovení hodnot pro ovce na základě nesprávného koeficientu odpaření ve výši 30 %;
- stanovení hodnot pro kozy na základě nesprávného koeficientu odpaření ve výši 30 %;
- stanovení hodnot pro koně na základě nesprávného koeficientu odpaření ve výši 30 % a
- stanovení hodnot pro králíky na základě nesprávného koeficientu odpaření ve výši 60 %.

- 113 V první části čtvrtého žalobního důvodu se Komise domnívá, že hodnota úniku dusíku stanovená pro dojnice vychází z množství vyloučeného dusíku, které nezohledňuje různé úrovně produkce mléka, přičemž dusík obsažený ve statkových hnojivech se liší podle toho, kolik mléka vyprodukuje zvíře, a řada francouzských regionů se vyznačuje intenzivní produkcí. Uvedená hodnota je podle ní dále založena na příliš vysokém koeficientu odpaření, přičemž průměrný koeficient odpaření by měl být odhadován na 24 %.
- 114 Tento orgán navíc tvrdí, že přechodné ustanovení upravené v příloze II části B vyhlášky ze dne 19. prosince 2011, na základě kterého se na období od 1. září 2012 do 31. srpna 2013 použije přechodná hodnota v případě chovu dojníc, které mají více než 75 % plochy s travinným porostem na hlavní krmné ploše, má za následek přehnojení půdy a nedodržení horní hranice 170 kilogramů dusíku na hektar za rok.
- 115 V druhé části čtvrtého žalobního důvodu Komise tvrdí, že koeficient odpaření stanovený pro ostatní hovězí dobytek je příliš vysoký, přičemž ve vědeckých údajích je stanoven koeficient odpaření nižší než 21 %. Komise ve své replice rovněž zpochybňuje množství vyloučeného dusíku, ze kterých Francouzská republika vycházela při stanovení uvedených hodnot.
- 116 Ve třetí části tohoto žalobního důvodu Komise zastává názor, že hodnoty úniku dusíku měly být stanoveny rovněž pro tuhá hnojiva z prasat.
- 117 Ve čtvrté části uvedeného žalobního důvodu Komise uvádí, že ve vědecké literatuře se pro močůvku navrhuje koeficient odpaření ve výši 30 %. Pokud jde o drůbež produkující močůvku, hodnoty stanovené francouzskou právní úpravou podle ní vedou k výraznému podhodnocení obsahu dusíku v hnojivech, který lze rozšířit.
- 118 V páté a šesté části téhož žalobního důvodu tento orgán tvrdí, že koeficienty odpaření stanovené pro ovce i kozy jsou příliš vysoké, protože ve vědeckých studiích jsou uvedeny koeficienty ve výši 9,5 %.
- 119 Pokud jde o sedmou část čtvrtého žalobního důvodu, Komise tvrdí, že ve vědecké literatuře se v souvislosti s koňmi uvádí koeficient odpaření ve výši 13,1 %, který je nižší oproti koeficientu uvedenému ve vnitrostátní právní úpravě.

- 120 Konečně v osmé části tohoto žalobního důvodu Komise tvrdí, že koeficient odpaření použitý ve vnitrostátní právní úpravě pro králíky je rovněž příliš vysoký. V tomto ohledu uvádí, že v různých vědeckých studiích se uvádějí koeficienty ve výši 28 % a 44 %.
- 121 Francouzská republika nejprve namítá, že hodnoty úniku dusíku přepočítané Komisí za použití koeficientů odpaření, které považuje za vhodné, jsou nesprávné, neboť uvedené koeficienty je třeba použít pouze na část dusíku vypouštěného v budovách a během skladování. Komise je však uplatnila i na množství dusíku vypuštěného venku.
- 122 Tento členský stát se kromě toho domnívá, že výtka Komise týkající se množství vyloučeného dusíku stanoveného pro hovězí dobytek s výjimkou dojníc je nepřipustná, protože je poprvé uvedena v replice.
- 123 Dále Francouzská republika uvádí, že vyhláška ze dne 19. prosince 2011 stanoví v současnosti nižší koeficient odpaření ve výši 25 %, pokud jde o dojnice, a dále stanovuje hodnoty úniku dusíku uplatňované na tuhá hnojiva z prasat.
- 124 Nakonec Francouzská republika uvádí, že koeficienty odpaření použité ve francouzské právní úpravě jsou založeny na pracích Řídícího výboru pro zemědělskou činnost respektující životní prostředí (dále jen „Corpen“) a byly získány na základě metod odhadu, které spočívají v tom, že se k odpaření přičte rozdíl mezi dusíkem vyloučeným zvířaty a dusíkem naměřeným ve výkalech vně budov nebo skladů. Tyto metody jsou podle jejího názoru pro výpočet hodnot úniku dusíku vhodnější než metodika přímého měření, z níž vycházejí studie předložené Komisí, které analyzují průtok vzduchu a obsah plynů vycházejících a vstupujících do budov a skladovacích prostor. Tento členský stát v každém případě tvrdí, že dostupné vědecké poznatky týkající se emisí dusíkatých plynů vyprodukovaných statkovými hnojivy prokazují velmi vysokou variabilitu hodnot týkajících se těchto emisí.

Závěry Soudního dvora

– K přípustnosti

- 125 Pokud jde o přípustnost čtvrtého žalobního důvodu uplatňovaného Komisí, je třeba poznamenat, že výtky týkající se přechodného ustanovení v příloze II části B vyhlášky ze dne 19. prosince 2011, které se týká produkce dusíku, který lze rozšířit, dojnícemi, nebyly uvedeny v odůvodněném stanovisku. Za další, ačkoli Komise ve své žalobě výslovně uvedla, že nepochybně vyloučená množství dusíku stanovená pro ostatní hovězí dobytek, ve své replice tyto prvky výpočtu zpochybňuje.
- 126 Vzhledem k tomu, že Komise v tomto žalobním důvodu vytýká přechodnou hodnotu stanovenou pro dojnice v přechodném ustanovení obsaženém v příloze II části B vyhlášky ze dne 19. prosince 2011, jakož i množství vyloučeného dusíku stanovená pro další hovězí dobytek v oběžníku ze dne 15. května 2003, uvedený žalobní důvod musí být z důvodů uvedených v bodech 49 a 74 tohoto rozsudku odmítnut jako nepřipustný.
- 127 Naproti tomu z bodu 51 tohoto rozsudku vyplývá, že Komise je oprávněna v souladu s návrhem předloženým v tomto smyslu domáhat se ve své replice určení, že došlo k nesplnění povinnosti v souvislosti ustanoveními vyhlášky ze dne 19. prosince 2011, která přebírala hodnoty úniku dusíku stanovené pro hovězí dobytek s výjimkou dojníc, jakož i pro drůbež, ovce, kozy, koně a králíky.

– K věci samé

- 128 Úvodem je třeba konstatovat, že podle čl. 2 části II vyhlášky ze dne 19. prosince 2011 mohla ustanovení této vyhlášky týkající se způsobu výpočtu maximálního množství dusíku obsaženého ve statkových hnojivech, které může každý zemědělský podnik každoročně použít, nabýt účinnosti až ke dni 1. září 2012, tedy po uplynutí lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku. Totéž musí platit i pro normy vylučování dusíku na zvíře, které jsou stanoveny toutž vyhláškou pro účely provádění uvedených ustanovení. Jak bylo uvedeno v bodech 52 až 54 tohoto rozsudku, Soudní dvůr z tohoto důvodu nesmí přihlížet ke změnám, které byly zavedeny vyhláškou ze dne 19. prosince 2011.
- 129 Dále je třeba připomenout, že čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676 ve spojení s přílohou III odst. 2 této směrnice stanoví povinnost zahrnout do akčních programů pravidla týkající se omezení používání hnojiv, jejichž účelem je zajistit, „že množství použitých statkových hnojiv, včetně výkalů hospodářských zvířat, nepřekročí na žádném zemědělském provozu nebo chovu hospodářských zvířat stanovené množství na hektar za rok“. Toto omezení odpovídá množství hnojiv obsahujících až 170 kilogramů dusíku, přičemž členské státy mohou za podmínek definovaných v příloze III odst. 2 písm. a) a b) směrnice 91/676 povolit odlišné množství hnojiv.
- 130 Jak vyplývá z jedenáctého bodu odůvodnění této směrnice, stanovení zvláštních omezení pro používání statkových hnojiv má zvláštní význam pro dosažení cílů spočívajících ve snížení a v předcházení znečišťování vod dusičnany ze zemědělských zdrojů.
- 131 Podle přílohy III odst. 3 uvedené směrnice lze množství statkových hnojiv, jejichž rozšíření se připouští, vypočítat podle počtu zvířat. Jak je uvedeno v bodě 29 tohoto rozsudku, členské státy musí za tímto účelem zohlednit nejlepší dostupné technické a vědecké poznatky, jakož i fyzikální, geologické a klimatické podmínky každého regionu.
- 132 V projednávané věci se podle přílohy II bodu 1 vyhlášky ze dne 1. srpna 2005 výpočet množství dusíku vyprodukovaného zvířaty v rámci hospodářského podniku uskuteční tak, že se počet zvířat vynásobí množstvím vyprodukovaného dusíku, který lze rozšířit, na zvíře. Je nesporné, že tyto hodnoty se za použití koeficientů odpaření určí tak, že se od hrubých množství dusíku vyloučeného zvířaty odečte odpařený dusík, když se zvířata nacházejí v budově, nebo při skladování hnojiv.
- 133 Ve světle předcházejících úvah je nejprve třeba dospět k závěru, že pochybení, kterých se dopustila Komise, když přepočítala hodnoty úniku dusíku, které sama uznává ve své replice, nenarušují platnost jejích výtek, pokud jde o hrubá množství vyloučeného dusíku, jakož i koeficienty úniků dusíku způsobených odpařením, které vnitrostátní právní úprava stanoví pro různé druhy zvířat. Francouzská republika, která se v souvislosti s touto otázkou pouze odvolává na nesprávné uplatnění dotčených koeficientů na celkové množství dusíku uvolněného zvířaty, tento závěr nezpochybňuje.
- 134 Pokud jde dále o první a třetí část čtvrtého žalobního důvodu Komise, postačuje zaprvé konstatovat, že Francouzská republika připouští, že před přijetím vyhlášky ze dne 19. prosince 2011 stanovila příliš vysoký koeficient odpaření pro dojnice a dále že nestanovila hodnoty úniku dusíku pro tuhá hnojiva z prasat, když uvádí změny, které byly v tomto ohledu zavedeny touto vyhláškou.
- 135 Pokud jde zadruhé o nezohlednění míry produkce mléka při výpočtu hrubého množství dusíku vyloučeného dojnici, je třeba zdůraznit, že Francouzská republika nezpochybnila argumentaci Komise, jelikož uvedená vyhláška v současnosti stanoví řadu úrovní produkce dusíku, který lze rozšířit, v závislosti na produkci mléka.
- 136 Konečně pokud jde o druhou a čtvrtou až osmou část tohoto žalobního důvodu, které je třeba zkoumat společně, je důležité upřesnit, že Komise se za účelem odůvodnění svých výtek týkajících se koeficientů odpaření použitých vnitrostátní právní úpravou na základě závěrů Corpen opírá o technické údaje uvedené v několika vědeckých studiích.

- 137 Francouzská republika, která nezpochybňuje závěry studií, na které odkazuje Komise, se v podstatě pouze dovolává selhání metodiky přímého měření, z níž uvedené studie vycházejí při výpočtu koeficientů odpaření použitelných na chovy hospodářských zvířat. Dále tento členský stát zdůrazňuje skutečnost, že se z vědeckého hlediska nezdá být možné přesně stanovit koeficienty odpaření a že tato nejistota vede k odchýlným hodnotám koeficientů odpaření, které jsou dostupné ve vědecké literatuře.
- 138 Pokud jde zaprvé o vhodnost metodiky přímého měření, je důležité uvést, že námitky Francouzské republiky nemohou samy o sobě zpochybnit relevantnost koeficientů odpaření, které uvedla Komise. Ze skutečností předložených Soudnímu dvoru totiž vyplývá, že jak uvedená metodika, tak i metoda odhadu jsou založeny na empirických studiích, které pouze přihlížejí ke zvláštnímu kontextu každého typu zkoumaného chovu hospodářských zvířat. Navíc z posledního přehodnocení odkazů Corpen nevyplynuly žádné metodické preference.
- 139 Pokud jde zadruhé o míru fluktuace údajů týkajících se odpaření, které uvádějí vědecké publikace, je důležité zdůraznit, že ze znění přílohy III odst. 2 směrnice 91/676 jasně vyplývá, že toto ustanovení vyžaduje, aby zvláštní horní hranici stanovenou pro používání statkových hnojiv, tedy 170 kilogramů dusíku na hektar za rok, systematicky dodržoval každý zemědělský podnik nebo chov hospodářských zvířat, a to i v případě, kdy se členské státy v souladu s bodem 3 uvedené přílohy rozhodnou vypočítat tuto horní hranici na základě počtu zvířat.
- 140 Kromě toho ze spisu předloženého Soudnímu dvoru vyplývá, že variabilitu hodnot koeficientů odpaření, které jsou dostupné ve vědecké literatuře, lze vysvětlit zejména různorodostí podmínek chovu hospodářských zvířat a klimatických podmínek, které byly předmětem provedených studií, a že Francouzská republika kladla zejména na jednání důraz na různorodost francouzských chovů hospodářských zvířat.
- 141 Jak uvedla generální advokátka v bodech 123 až 126 svého stanoviska, za těchto okolností umožňuje pouze stanovení koeficientů odpaření na základě údajů, které odhadují úniky dusíku způsobené odpařením s nejnižším procentem, zajistit, aby všichni francouzští chovatelé náležitě dodržovali horní hranici, kterou stanoví směrnice 91/676 pro používání hnojiv.
- 142 Vzhledem k tomu, že Francouzská republika stanovila koeficienty odpaření pro hovězí dobytek s výjimkou dojníc, jakož i pro drůbež, ovce, kozy, koně a králíky, výrazně vyšší než ty, které použila Komise na základě vědeckých poznatků, jejichž přesnost tento členský stát nezpochybňuje, je třeba konstatovat, že uvedené koeficienty odpaření stanovené vnitrostátní právní úpravou nesplňují požadavky vyplývající ze směrnice 91/676.
- 143 Ve světle předcházejících úvah je třeba čtvrtý žalobní důvod, který Komise předložila na podporu své žaloby, považovat za opodstatněný.

K pátému žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676 ve spojení s přílohou II A bodem 2 a přílohou III odst. 1 bodem 3 písm. a) této směrnice

Argumentace účastníků řízení

- 144 V pátém žalobním důvodu Komise Francouzské republice vytýká neexistenci uspokojivých pravidel, která obsahují jasná, přesná a objektivní kritéria týkající se podmínek používání hnojiv na velmi strmých pozemcích. Podle tohoto orgánu je v zájmu zajištění odpovídajícího provádění požadavků vyplývajících ze směrnice 91/676 třeba, aby vnitrostátní právní úprava stanovila procenta sklonu, po jejichž překročení by bylo používání hnojiv zakázáno.

- 145 Francouzská republika namítá, že vyhláška ze dne 6. března 2001 zakazuje používání hnojiv na velmi strmých pozemcích, pokud způsobuje rizika jejich stékání mimo pozemky, kde byla použita. Kromě toho tvrdí, že rizika znečištění vod závisí nejen na sklonu svahu, ale i na mnoha dalších faktorech, jako je rovnoměrnost svahu, povaha a směr růstu rostlin, které svah pokrývají, povaha půdy, forma parcely, typ a směr obhospodařování půdy, jakož i typ hnojiva. Zákaz hnojení, který je založen výlučně na relevantnosti úrovně sklonu svahu, je tudíž nepřiměřený.
- 146 Tento členský stát dodává, že vyhláška ze dne 19. prosince 2011 stanoví pravidla týkající se podmínek hnojení v souvislosti s vodními toky, které spolu se zákazem hnojení na velmi strmých svazích přispívají k uskutečnění cílů směrnice 91/676.

Závěry Soudního dvora

- 147 Je třeba předeslat, že podle čl. 2 části II vyhlášky ze dne 19. prosince 2011 mohla ustanovení této vyhlášky týkající se podmínek hnojení v souvislosti s vodními toky nabýt účinnosti až ke dni 1. září 2012, tedy po uplynutí lhůty stanovené v odůvodněném stanovisku. Z toho vyplývá, že Soudní dvůr nemůže z důvodů uvedených v bodech 52 až 54 tohoto rozsudku brát v úvahu ustanovení této vyhlášky týkající se podmínek hnojení v souvislosti s vodními toky.
- 148 Pokud jde o věc samou, je třeba poznamenat, že podle čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676 ve spojení s přílohou II A bodem 2 a přílohou III odst. 1 bodem 3 písm. a) této směrnice musí akční programy obsahovat pravidla týkající se podmínek používání hnojiv na velmi strmých svazích.
- 149 Jak bylo navíc uvedeno již v bodě 31 tohoto rozsudku, členské státy jsou zvláště povinny zajistit, aby jejich právní předpisy určené k zajištění provedení směrnice 91/676 byly jasné a přesné.
- 150 V tomto ohledu je třeba zaprvé uvést, že Komise tvrdí, aniž to Francouzská republika zpochybňuje, že některé akční programy departementů neobsahují žádné pravidlo týkající se podmínek používání hnojiv na velmi strmých svazích, které by bylo založeno na procentu sklonu nebo na jiných různých faktorech, které by tento členský stát považoval za nutné zohlednit. Navíc velký počet akčních programů departementů pouze přebírá obecnou zásadu stanovenou ve vyhlášce ze dne 6. března 2001, podle níž k použití hnojiv nesmí dojít za podmínek, které by vedly k jejich vytékání mimo pozemky, kde byly použity.
- 151 Zadruhé z přezkumu relevantních ustanovení vyhlášky ze dne 6. března 2001 vyplývá, že tato vyhláška v první řadě pouze zakazuje používání hnojiv na velmi strmých svazích a v druhé řadě pouze uvádí, že akční programy musejí upřesnit situace, v případě kterých je zákaz třeba použít, a to s ohledem na rizika vytékání mimo pozemek, kde bylo hnojivo použito, nebo případně procento sklonu, nad které je hnojení zakázáno.
- 152 Je třeba konstatovat, že tato ustanovení se vyznačují takovou mírou obecnosti, že nemohou odstranit nedostatky akčních programů, a tedy dostatečně jasným a přesným způsobem zajistit plné uplatnění ustanovení uvedených v příloze II A bodě 2 a v příloze III odst. 1 bodě 3 písm. a) směrnice 91/676 v souladu s požadavky vyplývajícími ze zásady právní jistoty.
- 153 Za těchto podmínek je třeba konstatovat, že pátý žalobní důvod Komise je opodstatněný.

K šestému žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676 ve spojení s přílohou II A bodem 3 a přílohou III odst. 1 bodem 3 písm. a) a b) této směrnice

Argumentace účastníků řízení

- 154 Ve svém šestém žalobním důvodu Komise s poukazem na vědecké poznatky Francouzské republiky vytýká, že nepřijala pravidla zakazující používání jakéhokoli typu hnojiv na zmrzlých nebo sněhem pokrytých pozemcích, protože takové hnojení s sebou přináší významná rizika vytékání a prosakování. Komise v tomto ohledu uvádí, že vyhláška ze dne 6. března 2001 stanoví, že používání hnojiv typu I a III na zmrzlých pozemcích, jakož i používání hnojiv typu I na sněhem pokrytých pozemcích, je třeba regulovat. Podle této vyhlášky je navíc používání jakéhokoli hnojiva povoleno na pozemcích, které jsou zmrzlé pouze na povrchu v důsledku 24 hodinového cyklu jeho zamrznání a rozmrznání. Konečně některé zemědělské podniky mohou na zmrzlých pozemcích používat kompaktní slámový hnůj a kompost ze statkových hnojiv.
- 155 Francouzská republika na toto tvrzení odpovídá, že směrnice 91/676 nevyžaduje, aby bylo používání hnojiv na sněhem pokrytých pozemcích nebo na zmrzlých pozemcích systematicky zakázáno, nýbrž aby bylo regulováno. Vzhledem k rizikům, které může používání hnojiv za takových podmínek představovat, připouští, že taková operace musí podléhat podstatným omezením. Tento členský stát je však toho názoru, že vyhláška ze dne 6. března 2001 taková omezení stanoví, jelikož používání hnojiv typu II na zmrzlých pozemcích, jakož i používání hnojiv typu II a III na sněhem pokrytých pozemcích je zakázáno za všech okolností.

Závěry Soudního dvora

- 156 Článek 5 odst. 4 směrnice 91/676 ve spojení s přílohou II A bodem 3 a přílohou III odst. 1 bodem 3 písm. a) a b) této směrnice vyžaduje, aby členské státy přijaly opatření omezující používání hnojiv na zmrzlých nebo sněhem pokrytých pozemcích.
- 157 Jak je navíc uvedeno v bodě 29 tohoto rozsudku, podle čl. 5 odst. 3 písm. a) uvedené směrnice musejí akční programy zohledňovat nejlepší dostupné vědecké poznatky.
- 158 Jak uvádí generální advokátka v bodě 144 svého stanoviska, podle vědecké studie, kterou Soudnímu dvoru předložila Komise a jejíž závěry Francouzská republika nezpochybnila, musí být v projednávané věci používání hnojiv na zmrzlých nebo sněhem pokrytých pozemcích zakázáno za všech okolností. Zmrzlé nebo sněhem pokryté pozemky totiž omezují pohyb živin v půdě a značně zvyšují riziko, že se tyto živiny následně přemístí do povrchových vod, a to zejména v důsledku vytékání.
- 159 Navíc rizika znečištění, kterých je třeba se obávat v případě používání hnojiv na zmrzlých nebo sněhem pokrytých pozemcích, nejsou menší v případě, že je půda zamrzlá pouze na povrchu v důsledku 24 hodinového cyklu jeho zamrznání a rozmrznání. Z vědecké studie, na kterou bylo odkázáno v předchozím bodě, naopak vyplývá, že cyklus zamrznání a rozmrznání má významný dopad na míru mineralizace, protože zamrznání rozmrzlé půdy způsobuje prudký nárůst mineralizace dusíku.
- 160 Šestý žalobní důvod Komise je tudíž třeba považovat za opodstatněný.

¹⁶¹ S ohledem na všechny předcházející úvahy je třeba určit, že Francouzská republika tím, že nepřijala opatření nezbytná k zajištění úplného a správného provedení všech požadavků, které jí byly uloženy na základě čl. 5 odst. 4 směrnice 91/676 ve spojení s přílohou II A body 1 až 3 a 5, jakož i s přílohou III odst. 1 body 1 až 3 a přílohou III odst. 2 této směrnice, nesplnila povinnosti, které pro ni z uvedené směrnice vyplývají, jelikož vnitrostátní právní úprava přijatá k zajištění jejího provedení:

- nestanoví období zákazu používání hnojiv typu I pro velké podzimní kultury a pro travinné porosty zaseté před více než šesti měsíci;
- omezuje období zákazu používání hnojiv typu I pro velké jarní kultury pouze na červenec a srpen;
- omezuje zákaz používání hnojiv typu II pro velké podzimní kultury na období od 1. listopadu do 15. ledna a neprodlužuje zákaz používání hnojiv typu III pro tytéž kultury na období po 15. lednu;
- neprodlužuje období zákazu používání hnojiv typu II pro velké jarní kultury na období po 15. lednu;
- pro travinné porosty zaseté před více než šesti měsíci stanoví období zákazu používání hnojiv typu II pouze od 15. listopadu a neprodlužuje zákaz používání hnojiv typu III pro uvedené travinné porosty a v horských oblastech do konce února;
- stanoví, že do 1. července 2016 se při výpočtu kapacit skladování bude moci nadále zohledňovat časový harmonogram zákazu používání hnojiv, který není v souladu s požadavky vyplývajícími z uvedené směrnice;
- povoluje skladování kompaktního slámového hnoje na poli po dobu deseti měsíců;
- tato právní úprava nezajišťuje, aby zemědělci a orgány dohledu mohli správně vypočítat množství dusíku, které lze rozšířit k zajištění vyváženého hnojení;
- v případě dojnic stanoví hodnoty úniku dusíku na základě množství vyloučeného dusíku, které nezohledňuje různé úrovně produkce mléka, a na základě koeficientu odpaření ve výši 30 %;
- u ostatního hovězího dobytka stanoví hodnoty úniku dusíku na základě koeficientu odpaření ve výši 30 %;
- v případě prasat nestanoví hodnoty úniku dusíku pro tuhá hnojiva;
- v případě drůbeže stanoví hodnoty úniku dusíku na základě nesprávného koeficientu odpaření ve výši 60 %;
- v případě ovcí stanoví hodnoty úniku dusíku na základě koeficientu odpaření ve výši 30 %;
- v případě koz stanoví hodnoty úniku dusíku na základě koeficientu odpaření ve výši 30 %;
- v případě koní stanoví hodnoty úniku dusíku na základě koeficientu odpaření ve výši 30 %;
- v případě králíků stanoví hodnoty úniku dusíku na základě koeficientu odpaření ve výši 60 %;
- uvedená právní úprava neobsahuje jasná, přesná a objektivní kritéria v souladu s požadavky zásady právní jistoty, pokud jde o podmínky používání hnojiv na velmi strmých pozemcích; a

- povoluje používání hnojiv typu I a III na zmrzlých pozemcích, používání hnojiv typu I na sněhem pokrytých pozemcích, používání hnojiv na pozemcích zmrzlých pouze na povrchu v důsledku 24 hodinového cyklu jeho zamrzání a rozmrzání, jakož i používání kompaktního slámového hnoje a kompostu obsahujícího statková hnojiva na zmrzlých pozemcích.

¹⁶² Ve zbývajících částech je třeba žalobu zamítnout.

K nákladům řízení

- ¹⁶³ Podle čl. 138 odst. 1 jednacího řádu Soudního dvora se účastník řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval. Podle odstavce 3 tohoto článku platí, že pokud měl každý účastník ve věci částečně úspěch i neúspěch, ponese jednotliví účastníci vlastní náklady řízení. Jeví-li se to však vzhledem k okolnostem v projednávané věci jako odůvodněné, může Soudní dvůr rozhodnout, že účastník řízení ponese vlastní náklady řízení a nahradí část nákladů řízení vynaložených druhým účastníkem řízení.
- ¹⁶⁴ Jelikož v projednávaném případě Komise požadovala po Francouzské republice náhradu nákladů řízení a tento stát neměl v podstatné části ve věci úspěch, je důvodné mu uložit náhradu všech nákladů řízení.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (druhý senát) rozhodl takto:

- 1) **Francouzská republika tím, že nepřijala opatření nezbytná k zajištění úplného a správného provedení všech požadavků, které jí byly uloženy na základě čl. 5 odst. 4 směrnice Rady 91/676/EHS ze dne 12. prosince 1991 o ochraně vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů ve spojení s přílohou II A body 1 až 3 a 5, jakož i s přílohou III odst. 1 body 1 až 3 a přílohou III odst. 2 této směrnice, nesplnila povinnosti, které pro ni z uvedené směrnice vyplývají, jelikož vnitrostátní právní úprava přijatá k zajištění jejího provedení:**
 - nestanoví období zákazu používání hnojiv typu I pro velké podzimní kultury a pro travinné porosty zaseté před více než šesti měsíci;
 - omezuje období zákazu používání hnojiv typu I pro velké jarní kultury pouze na červenec a srpen;
 - omezuje zákaz používání hnojiv typu II pro velké podzimní kultury na období od 1. listopadu do 15. ledna a neprodlužuje zákaz používání hnojiv typu III pro tytéž kultury na období po 15. lednu;
 - neprodlužuje období zákazu používání hnojiv typu II pro velké jarní kultury na období po 15. lednu;
 - pro travinné porosty zaseté před více než šesti měsíci stanoví období zákazu používání hnojiv typu II pouze od 15. listopadu a neprodlužuje zákaz používání hnojiv typu III pro uvedené travinné porosty a v horských oblastech do konce února;
 - stanoví, že do 1. července 2016 se při výpočtu kapacit skladování bude moci nadále zohledňovat časový harmonogram zákazu používání hnojiv, který není v souladu s požadavky vyplývajícími z uvedené směrnice;
 - povoluje skladování kompaktního slámového hnoje na poli po dobu deseti měsíců;

- tato právní úprava nezajišťuje, aby zemědělci a orgány dohledu mohli správně vypočítat množství dusíku, které lze rozšířit k zajištění vyváženého hnojení;
- v případě dojnic stanoví hodnoty úniku dusíku na základě množství vyloučeného dusíku, které nezohledňuje různé úrovně produkce mléka, a na základě koeficientu odpaření ve výši 30 %;
- u ostatního hovězího dobytka stanoví hodnoty úniku dusíku na základě koeficientu odpaření ve výši 30 %;
- v případě prasat nestanoví hodnoty úniku dusíku pro tuhá hnojiva;
- v případě drůbeže stanoví hodnoty úniku dusíku na základě nesprávného koeficientu odpaření ve výši 60 %;
- v případě ovcí stanoví hodnoty úniku dusíku na základě koeficientu odpaření ve výši 30 %;
- v případě koz stanoví hodnoty úniku dusíku na základě koeficientu odpaření ve výši 30 %;
- v případě koní stanoví hodnoty úniku na základě koeficientu odpaření ve výši 30 %;
- v případě králíků stanoví hodnoty úniku dusíku na základě koeficientu odpaření ve výši 60 %;
- uvedená právní úprava neobsahuje jasná, přesná a objektivní kritéria v souladu s požadavky zásady právní jistoty, pokud jde o podmínky používání hnojiv na velmi strmých pozemcích, a
- povoluje používání hnojiv typu I a III na zmrzlých pozemcích, používání hnojiv typu I na sněhem pokrytých pozemcích, používání hnojiv na pozemcích zmrzlých pouze na povrchu v důsledku 24 hodinového cyklu jeho zamrznutí a rozmrznutí, jakož i používání kompaktního slámového hnoje a kompostu obsahujícího statková hnojiva na zmrzlých pozemcích.

2) Ve zbývajících částech žaloba zamítá.

3) Francouzské republice se ukládá náhrada nákladů řízení.

Podpisy.